

Sólyom László furcsa vétója

Alkotmánybíró-választás az Európai Unióban

© Nézőpont Intézet Zrt., 2010. június 22.

A borítókép fotómontázs, az eredeti kép forrása: www.mkab.hu

Összefoglaló

2010. június 21-én Sólyom László visszaküldte az Országgyűlésnek az alkotmánybíró-jelölés tervezett új eljárásáról szóló alkotmánymódosítást (T/189). Ezek alapján a mostani frakciónként 1-1 fős jelölő bizottság nyolcfősre változna, amely tükrözné a mindenkori parlamenti erőviszonyokat. A köztársasági elnök egyben saját javaslatot is tett a „helyes eljárásra”, ahogy azt korábbi politikai vétói során is tette.

A mostani, harmincadik politikai vétónak azonban több furcsasága is van. Egyrészt ez az első kétharmados alkotmány-módosítás, amelyet a 2005-ben egyszerű többséggel a harmadik körben megválasztott (természetesen megkérdőjelezhetetlen legitimitású) államfő visszaküld megfontolásra az Országgyűlésnek. Másrészt döntésével Sólyom a most hatályos szabály – jóllehet azt ő sem tartja megfelelőnek – életciklusát hosszabbítja meg. Ezzel az alkotmánybírók jelölésénél megmarad az ellenzéki, kisebbségben lévő parlamenti frakciók vétójoga, amely az EU-ban példa nélküli. Végül a vétó harmadik furcsasága, hogy indoklásában Sólyom az államfői, tehát saját hatalma kiterjesztését javasolja. A köztársasági elnök az alkotmánybírók megválasztásának, illetve jelölésének folyamatába az eddig erre kizárólagosan jogosult Országgyűlés mellett – közelebbről meg nem határozott módon – bevonná a Legfelsőbb Bíróság elnökét, illetve magát az államfőt is. Ezek alapján Sólyom akár még júliusban jelölhetne alkotmánybírókat.

Az államfő javaslata „az irányadó európai példákra” hivatkozik. A Nézőpont Intézet azonban megvizsgálta az EU-tagállamok alkotmánybíró-jelölési és -választási gyakorlatát és arra a következtetésre jutott, hogy nincs sem egységes „európai modell”, sem két egyforma bíróválasztási eljárás, amelyre hivatkozva a tervezett magyar szabályozás felülbíráható lenne. Van olyan ország, ahol az államfő (Csehország) és van olyan, ahol a kormányfő (Málta) kizárólagos joga a jelöltállítás. A legtöbb országban a bíró jelölés vegyes modelljét alkalmazzák, de az ennek során szerephez jutó közjogi méltóságok megválasztásának módja is eltér tagállamról tagállamra.

A magyar szabályozás leginkább a német és a lengyel modellhez hasonlítható, ugyanis itt jut a parlament kizárólagos szerephez a jelölésben és a választásban. (Portugáliában a tizenhárom bíró közül hármat maguk a bírók jelölnek és választanak, a többi bíróról azonban itt is a parlament dönt). Németországban és Portugáliában a parlamenti pártok informális megállapodása, Lengyelországban pedig 50 képviselő ajánlása szükséges a jelöléshez.

Összességében elmondható, hogy az államfő furcsa vétója legfeljebb a tervezett szabályozás pontosítását szolgálja majd, alapvető átalakítását aligha.

Ország	Ki jelöli a bírókat?	Ki választja meg a bírókat?/ Ki fogadja el a jelölést?
Ausztria	A húsz alkotmánybíróból 11-et a szövetségi kormányzat, 5-öt az alsóház, 4-et a felsőház jelöl.	a szövetségi elnök
Belgium	A bírókat felváltva jelöli a képviselőház, illetve a szenátus. A jelöltek listájának elfogadásához a jelen lévő képviselők kétharmadának a szavazata szükséges.	az államfő
Bulgária	Az alkotmánybírók egyharmadát az államfő, másik egyharmadát a parlament, harmadik egyharmadát a legfelsőbb bíróság jelöli.	Az államfő, a parlament és a legfelsőbb bíróság dönt egyben saját jelöltjükről is.
Csehország	az államfő	a szenátus, egyszerű többséggel
Franciaország	Az alkotmánybírók egyharmadát az államfő, másik egyharmadát a szenátus elnöke, harmadik egyharmadát a nemzetgyűlés elnöke jelöli.	az államfő
Lengyelország	Az alkotmánybírókat a parlament alsóháza (szejm) jelöli, a jelöléshez legalább 50 képviselő, vagy a szejm elnökségének a támogatása szükséges.	a parlament alsóháza (szejm), egyszerű többséggel
Lettország	A hét alkotmánybíróból hármat a parlament, kettőt a kormány, kettőt a legfelsőbb bíróság javasol.	a parlament (egyszerű többséggel)
Litvánia	Az alkotmánybírók egyharmadát az államfő, másik egyharmadát a parlament elnöke, harmadik egyharmadát a legfelsőbb bíróság elnöke jelöli.	a parlament (egyszerű többséggel)
Luxemburg	A legfelsőbb bíróság elnöke és a közigazgatási bíróság elnöke közösen tesz javaslatot (a parlament nem vesz részt a folyamatban).	az államfő
Málta	A miniszterelnök (nem köteles egyeztetnie senkivel).	az államfő
Németország	A jelölés a pártok (általában CDU és SPD) közötti informális megegyezésen alapul.	Az alkotmánybírók felét a Szövetségi Gyűlés (Bundestag) parlamenti arányoknak megfelelően felállított 12 tagú bizottsága választja kétharmados többséggel, másik felét a Szövetségi tanács (Bundesrat) választja kétharmados többséggel.

Olaszország	Az alkotmánybírók egyharmadát az államfő, másik egyharmadát a parlament két háza közösen, harmadik egyharmadát a közigazgatási és rendes bíróságok vezetői jelölik.	Saját jelöltjeit az államfő, a parlament jelöltjeit a parlament két házánaK együttes ülése választja (az első két fordulóban kétharmados többség, a harmadik és az azt követő fordulóKban háromötödös többség szükséges). A bíróságok jelöltjeit az igazságszolgáltatási kollégiumok választják (az első fordulóban abszolút többség kell, a második fordulóban a relatív többség is elég)
Portugália	A tizenháromból tíz bírót a parlamenti pártok jelölnek, általában előzetes egyeztetések után. További három bírót az alkotmánybíróság maga jelöl.	A parlament által jelölt tíz bíró megválasztáshoz a jelen lévő képviselők kétharmadának és egyben az összes képviselő többségének szavazata szükséges. Az alkotmánybíróság jelöltjei közül az alkotmánybíróság maga választ.
Románia	A kilenc alkotmánybíró egyharmadát az államfő, másik egyharmadát az alsóház frakciói, harmadik egyharmadát a felsőház frakciói jelölik.	Saját jelöltjeit az államfő nevezi ki, a parlamenti jelölteket a parlament választja, többségi szavazással (nincs egyértelműen tisztázva, hogy abszolút vagy egyszerű többséggel).
Spanyolország	Négy tagot a Képviselőház jelöl 3/5-ös többséggel (informális pártegyeztetések után), négy tagot a Szenátus jelöl egyszerű többséggel. További két-két tagot a kormány, illetve az országos igazságszolgáltatási tanács jelöl.	az államfő
Szlovákia	Az alkotmánybírák személyére a parlamenti képviselők, a kormány tagjai, a legfőbb ügyész, a legfelsőbb bíróság elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke, az ügyvédi kamara, valamint a törvényben nem nevesített kutatóintézetek tehetnek javaslatot.	Az alkotmánybíránaK jelölt személyek közül a törvényhozás választ ki egyszerű többséggel kétszer annyi jelöltet, mint amennyi betöltendő hely van a 13 fős testületben. A parlament által megválasztott jelöltek közül a köztársasági elnök választja ki a neki tetsző alkotmánybírókat.
Szlovénia	az államfő	a parlament (egyszerű többséggel)

Az alábbi országokban nem működik önálló alkotmánybíróság: Ciprus, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Görögország, Hollandia, Írország, Svédország